

Täna 30 aastat tagasi: sõudelegend kindlustas maakera kuklapoolel MM-tiitli

Vahur Mäe

3. november 2020, 12:59
3 min lugemist

Pika karjääri vältel palju medaleid võitnud Jüri Jaansonit huvitab jätkuvalt meelisala käekäik, eriti valutab ta südant kodulinna veesportlaste ohutuse pärast. FOTO: Kristi Markov

Austraaliale kuuluval Tasmaania saarel hakkab peagi saabuv suvi kevadelt aegamisi teatepulka haarama. Maailma tippsõudjad on juba mitu päeva jaganud maid, kes pääseb püünele ehk medalisõitu, kellele jäävad tühjad pihud. On 1990. aasta 3. november, sõudmise MMil ülitähtis päev: finaalis haaravad aerud maamuna parimad ühesemehed, et selgitada algava aastakümne esimene valitseja.

▶ KUULA ARTIKLIT

Sportsõpradele ei tule üllatusena, et tillukesest Eesti NSVst on murdnud taas finaali – nagu kolm aastat varem Kopenhaagenis ja aasta tagasi Blediski – äsja 25aastaseks saanud kräsupäine prillidega noormees: Jüri Jaanson loetakse sama hooaja maailmakarikasarja ja Hea Tahte mängude võitjana oma igipõlise rivaali, Tšehhoslovakkia kuulsuse Vaclav Chalupa kõrval kullasoosikuks.

Tähelepanu! Valmis olla! Start! Pikka kasvu ja muskulis mehemürakad vajutavad aerudele: ees ootab nõrkemiseni kurnav 2000 meetrit. Chalupa, uusmeremaalane Eric Verdonk, poolakas Kajetan Broniewski, läänesakslane Andreas Hajek ja Austria koondislane Harald Harry Fadebauer teavad, et Jaanson on hirmkõva konkurent: visa hing, kelle võitmiseks peab kõik õnnestuma. Peab olema õnnegi.

Esimene distantsiveerand läbitud, mõtiskleb Viljandis esimesed paadisõidud teinud spordihing endamisi: "Siit võib üht-teist tulla: kui ma midagi ära ei riku, on tiitel minu." Sõit edeneb ja vahe rivaalidega kasvab mühinal. Chalupa püüab lõpu eel Jaansonit haavata eestlase enese relva – ennastsalgava finišispurdiga, kuid teinegi paneb kiirema käigu sisse ja võtab konkurendilt igasuguse võitlushimu. Pärnaka treenerist abimees, kanali äärest vaatav Mihkel Leppik tõdeb: hoolealuses on sisu, mis võimaldabki mõelda vaid kirkaimast autasust.

Peagi kaigub kanalil finišijoone ületamist kuulutav sireen. Möödub umbkaudu viis sekundit – sedavõrd suures mängus märkimisväärne aeg –, enne kui päralt jõuab igavene teine Chalupa, tema järel umbkaudu niisama pika vahega Verdonk. See MM-tiitel kirjutatakse suurte tähtedega taasiseseisvaks pürgiva Eesti spordiajalukku: Maarjamaa nimekad atleedid, teiste seas Jaanson, on neil päevil sõnakad diplomaadid, aidates maailma üldsusele kodumaa omariikluse püüdlusi selgeks teha.

Seda, mida Jaanson võistluspaigas mõtles ja tegi, ta 30 aastat hiljem väga täpselt ei mäleta. “Lihtsalt läksin ja tegin oma tööd. Mul oli kindel ettevalmistusprotseduur: lülitasin end ümbritsevast täielikult välja, lugesin palju,” meenutas suvepealinna aukodanikuks nimetatud. Märkides, et sama aasta karikasarja liidrina uskus ta, et kuldmedal oleks eduka hooaja loogiline jätk. “Teisiti polnud võimalik mõeldagi.”

“Sellest suurepärasest aastast võiks novelli kirjutada. Sai pulli, seiklesime Žiguliga mööda Euroopat ja sattusime sekeldustessegi,” jutustas toona liidu koondise ENSV peatreeneri ametit pidanud Jaan Tuuls, kelle sõnutsi algas kullasaras hooaeg ehmata paneva vahejuhtumiga. “Käisime Artsiga (toonase Dünamo, hilisem Pärnu sõudeklubi meistrimehest juhataja, V. M.) Saksamaal Empacheri tehases Jürka tarbeks valmistatud ühepaadil järel. Pöörutasime tagasiteel Poznani lähistel, hinnaline paat katusel, teelt välja,” rääkis Pärnus sündinud sõudejuht, kelle hinnangul võisid tähtsal missioonil käinud reisilised tänada õnne, et nemad ise ja paat terveks jäid.

Mida tähendas MM-tiitel Eesti sõudmisele, üldse kogu spordile? “NSV Liidu sõudföderatsioon oli küllaltki demokraatlik: alates 1988. aastast värvisime oma aerulabad sinimustvalgeks. Ainult Tasmaanias pidi ta minu mäletamist mööda punalabadega sõudma,” meenutas Tuuls ja oli veendunud, et iseseisvuspüüdluse sõnum jõudis Jaansonil aerulabadel pea igale kontinendile.

Riigikogu liikmena rahvast teeniv Jaanson leiab oma tihedas päevakavas sageli aega sportida, ent millega tegelevad tänapäeval tema tollased rivaalid? “Tean neist vähe: Chalupa on minu teada hinnatud remondimeister, pronksimees Verdonk lahkus meie seast aprillis raske haiguse tagajärjel, austerlane peab Kesk-Euroopas lenduriametit. Teistest pole ma midagi kuulnud,” tõdes Eesti läbi ajaloo parim sõudja. Kinnitades, et sport on talle andnud kuhjaga sitkust ja aidanud elus hakkama saada.

Pika karjääri vältel palju medaleid võitnud võhmasportlast huvitab jätkuvalt meelisala käekäik, eriti valutab ta südant kodulinna veesportlaste ohutuse pärast. “Praegu suruvad hobujõud järk-järgult inimjõudu jõelt välja, mille tõttu sõudesportiga kõrgel tasemel tegelemine hakkab muutuma võimatuks,” pööras spordihing, kes lõbusõidulaevaga kokkupõrkest pääses napilt alles tänava sügisel.

Jüri Jaanson omanimelisel kahe silla jooksul. FOTO: Rain Pikner

SEOTUD LOOD
